Bjerg - Posten

2003 **MEDLEMSBLAD** **NR. 27**

INDHOLD

Året der gik	2
Sønderholm Kro	4
	8
	11
	16
	20
	22
	23
Rettelser til Bjerg-Posten nr. 26	26
Hvem er det?	27
Generalforsamling	28
Besøg i Frejlev Kirke	28
Foreningens aftentur 2004	28

Lokalhistorisk Forening i
Frejlev - Nørholm - Sønderholm Sogne

FORENINGENS BESTYRELSESMEDLEMMER
kan kontaktes følgende steder:

Frejlev:	Formand:	Hardy Frandsen, Verdisvej 3	Tel.	9834 3394
Sønderholm:	Kasserer:	Lis Jensen, Fussingøvej 24	-	9834 1215
		Henning Skak Thrysøe Niels Buggesvej 20	-	9834 1924
Nørholm:		Karsten Mortensen Mariehønevej 3	-	9834 1180
Nyrup:		Peter Ørbæk Jacobsen Nyrupvej 76	-	9834 1377
St. Restrup:		Gunnar Jensen, Tostrupvej 240	-	9834 1583
		Mogens Ejersbo, Nibevej 379	-	9834 1997
Suppleanter:		Tove Bang Nielsen Nørholm Villavej 20	-	9834 1493
		Erik Larsen Nørholmvej 312	-	9834 1098

ÅRET DER GIK

Den 9. november 2002 havde foreningen i lighed med de fleste andre lokalhistoriske arkiver åbent i arkivet i anledning af ”Arkivernes dag”. Det var ikke det helt store tilløbsstykke, trods annoncering i både radio og lokal presse. De, der aflagde arkivet et besøg på dagen, fik en grundig indsigt i, hvad vi beskæftiger os med. Vi havde kaffe på kanden til de fremmødte, men kunne som sagt have ønsket et større besøgstal. Vi har tidligere haft mindre udstillinger fordelt på alle tre sogne, da har tilslutningen været bedre, men vi skønnede og mener stadig, at vi bedre kunne betjene vore medlemmer og andre besøgende på selve arkivet, så vi fortsætter med ”kun” at have åbent på arkivet på disse ”Arkivdage“.

Foreningens ordinære generalforsamling blev afviklet efter de gældende vedtægter i Nørholm Sognesal, som velvilligt var stillet til rådighed af det lokale menighedsråd.

Både beretning og regnskab godkendtes efter fremlæggelse.

Der var fra vort medlem Harald Bang indkommet et forslag, som trods sympati og forståelse henvistes til fremsendelse til Aalborg kommune ad andre kanaler. Foreningen ville, hvis det var ønskeligt, anbefale forslaget, der handlede om ændring af et lokalt vejnavn i Nørholm. Flere havde ordet under debatten.

Under bestyrelsesvalgene havde tre af vore medlemmer ønsket af træde ud af bestyrelsesarbejdet. Det var Ebbe Rasmussen, Arne Buus Madsen og suppleant Erik Jensen. Blandt flere forslag valgtes herefter til bestyrelsen Gunnar Jensen, St. Restrup og Henning Skak Trysøe, Sønderholm. Som suppleant valgtes Erik Larsen, Nørholm Enge. Bestyrelsesmedlemmerne Mogens Ejersbo og Hardy Frandsen genvalgtes. Det samme gjaldt revisor Chr. Frederiksen.

Det skal her anføres, at man i bestyrel-

sens arbejde inddrager alle involverede herunder også suppleanter. Desuden er der iflg. vore vedtægter mulighed for yderligere at inddrage medlemmer udenfor bestyrelsen til at varetage arbejder i nedsatte udvalg.

Der skal her rettes en tak til de afgåede og et velkommen til arbejdet til de nye bestyrelsesmedarbejdere.

Bestyrelsen har senere konstitueret sig med Lis Jensen som kasserer, Karsten Mortensen som næstformand, Peter Ørbæk som sekretær, Mogens Ejersbo som edb- og bladansvarlig, Henning Skak og Gunnar Jensen som bestyrelsesmedlemmer mens Hardy Frandsen fortsætter som formand. Der er i årets løb foretaget små ændringer i arbejdsgangen på arkivet. Indtil videre er Mogens Ejersbo og Gunnar Jensen friholdt for opgaver på åbningsaftener og helliger sig omregistreringsarbejder af vore mange arkivalier, som fremover bliver indlagt og registreret elektronisk på edb.. Andre aktiviteter bliver fordelt mellem øvrige medarbejdere.

Årets udflugt var denne gang henlagt til Aalborg Stadsarkiv, hvor arkivar Flemming Nielsen gav en grundig orientering om og forevisning af "Nordjyllands Kulturhistoriske Søgebase", der er et stort edb søgeprogram på Internettet, der omfatter bl.a. nordjyske arkiver, biblioteker og museer, hvor man gennem **www.noks.dk** ved hjælp af enkle søgeord er i stand til at finde fotografier, bøger, museumsgenstande, lydklip, kort, artikler og forskellige dokumenter m.m. Efter denne orientering var vi i selve arkivet, hvor vi kunne se opbygningen af dette, stille spørgsmål og evt. finde emner af interesse. Det store udvandrerarkiv blev også fremvist, ligesom Flemming fortalte om det store fjernarkiv i Sofiendal i en tidligere lagerhal fra "Skandinavisk Tobak", hvor bl.a. flere ting fra vort område, der tidligere har haft til huse i Viborg, indtil videre er anbragt. Der var mødt ca. 30 af vore medlemmer til denne aften.

Lørdag d. 14. juni var arkivet repræsenteret ved dyrskuet i Nørholm med en mindre stand, der blev varetaget af bl.a. foreningens nestor Harald Bang.

Foreningen har i årets løb deltaget i de kommunale og andre arrangementer, der har været af interesse for vort lokalområde, ligesom der har været repræsentanter til de forskellige orienteringsmøder og kurser indenfor vort interesseområdeområde, der har været tilbudt fra vore organisationer.

Lørdag d. 8. november deltager vi i lighed med de fleste øvrige lokalarkiver i Danmark og det øvrige Skandinavien i arrangementet "Arkivernes Dag" med åbning af vort arkiv fra kl. 13,00 til 18,00, hvor vi fremviser vor righoldige billedsamling. Der vil blive annonceret i dagspressen via vor amtssammenslutning, LANA.

Der har gennem året været en del henvendelser til arkivet også udenfor de ordinære åbningstider. Alt er imødekommet i den grad, det har været muligt. Vi har også i perioden modtaget en del materiale, bl.a. i form af lånt billedmateriale, som vi naturligvis er meget glade for og vi beder om forståelse for, at det kan vare lidt, inden det lånte tilbageleveres.

Der skal til slut rettes en stor tak til de mange, der på den ene eller anden måde har støttet os i vort arbejde med at bevare fortiden (og nutiden) for fremtiden. Ikke mindst tak for alle indlæg til dette blad, som er et væsentligt bidrag til bevaring af den tid, vi har oplevet, og som for hastigt svinder.

Hardy Frandsen.

SØNDERHOLM KRO

Gennem mine tyve år på Sønderholm Kro har jeg tit haft mulighed for at høre om kroens historie. Det var derfor kendt for mig at kroen oprindelig er bygget til højskole og siden blev forsamlingshus. I 1968 blev forsamlingshuset solgt til Ellen og Lars Buus Jensen som begyndte med krodrift. Efter femten år solgte de den i 1983 til mig.

Da jeg lukkede kroen 1.10.2002, havde jeg stor lyst til at vide mere om det hus der i næsten tyve år havde dannet ramme om mit og min families liv. Det er som med en kær ven: du ønsker at kende hans eller hendes baggrund. Da jeg så gennem alle mine år i Sønderholm har været medlem af Lokalhistorisk Forening, var det oplagt at starte min søgning der, men som Arne Fristrup erfarede, da han i 1972 i 100- året for Sønderholm Højskoles begyndelse ville finde materiale til en artikel i Aalborg Stiftstidende, så findes der, i en ellers omfattende litteratur om folkehøjskolerne i Danmark, ikke meget om skolen i Sønderholm. Hvilket måske skyldes at skolen kun kom til at eksistere i tretten år.

Den smule jeg har fundet, er forsøgt sat i en historisk sammenhæng.

Den danske folkehøjskole er udsprunget af Grundtvigs skoletanker fra 1830-erne.Grundtvig drømte om én fælles skole for det danske folk og han arbejdede for at den skulle indrettes i det gamle akademi i Sorø, som med sine historiske minder kunne danne en fin ramme om en „folkelig højskole“. Men bønderne og deres talsmænd syntes ikke at tankerne om én fælles skole havde særligt ærinde til dem; de ville hellere have flere lokale bondehøjskoler. Det var i enevældens sidste år at Grundtvig havde fået tilsagn fra kongen om en „realhøjskole“: en fri læreanstalt, åben for alle, med hovedvægt på modersmålet, fædrelandets historie og samfundsforhold. Få dage efter dette tilsagn døde Christian d. 8. i året 1848. To måneder senere var enevælden afskaffet, og de følgende undervisningsministre havde ikke til sinds at virkeliggøre Grundtvigs planer. Men jorden var gødet for folkehøjskoletanken. Rundt om i landet arbejdede fortrinsvis skole- og kirkefolk med planer for almuens uddannelse. Det var nødvendigt at dygtiggøre folkestyrets vordende repræsentanter i sogneråd, amtsråd og stænderforsamlinger.

Allerede fra begyndelsen modtog højskolerne statstilskud, og efter grundlovens gennemførelse i 1849 søgte de bondevenner der sad i rigsdagen stadig at få tilskudsbeløbene sat i vejret. Men da staten stillede krav om indførelse af eksaminer som betingelse for støtte, tog højskolemændene til genmæle . De ønskede ikke en eksamensskole idet vægten skulle være på oplysning af almenmenneskelig karakter, mens modstanderne holdt på at de unge havde brug for en landbrugsfaglig uddannelse. Enden på striden blev at staten opgav kravet om eksamen, og i de følgende år nød højskolerne en udstrakt grad af frihed. Myndighederne foretog end ikke tilsyn med undervisningen før fra 1876. Bondehøjskolerne blev rejst på lokalt initiativ, oftest ved aktietegning blandt den lokale befolkning, og det blev mange af de højskoler der blev oprettet efter 1864 også.

Til skolernes drift kom så også elevbetalingen. Et højskoleophold var for karlenes vedkommende på 5 mdr. om vinteren og for pigernes på 3 mdr. om sommeren. Det var sædvane indtil 1950 da man begyndte med fællesskoler.

Karle årsløn	kr. 126 (eks.kost og logi)
Elevbetaling	kr. 150
Piger, årsløn	kr. 69

Elevbetaling	kr.	90

Ovennævnte beløb vedrører 1872 hvor skolen i Sønderholm startede, og man ser at et ophold kostede mere end den gennemsnitlige årsløn. Det var især dyrt for pigerne.

Frederik Nygaard

Elise Nygaard

Fra 1869 kunne dog en mindre del af de ubemidlede elever få understøttelse til et højskoleophold ifølge en særlig bevilling på finansloven. Efter 1883/84 blev portionerne sat op til ca. 20 kr. om måneden af en elevbetaling på 30 kr.

Den første danske højskole blev indviet i 1844. Den lå i Rødding i Sønderjylland (senere Askov Højskole), og placeringen havde stor betydning for dens tidlige start idet der kom økonomisk hjælp fra liberale kredse i København. Man var villige til at yde noget ekstra for danskhedens sag. I de følgende år åbnede flere højskoler, men vi skal hen til slutningen af 1860èrne før der virkelig kommer gang i væksten. I finansåret 1862-63 var der endnu kun 15 højskoler med knap 500 elever. I årene 1865-67 blev der oprettet 25 nye højskoler. De kaldes nu ikke mere bondehøjskoler, men folkehøjskoler. Tilgangen af elever voksede stærkt, og allerede i 1875-76 var elevtallet oppe på 4000. På det tidspunkt var i gennemsnit 15% af en årgang unge mennesker i landdistrikterne på højskole. Fra byerne kom der ikke ret mange på højskole, det var højest 4-5% af eleverne. Men på det tidspunkt levede kun 25% af befolkningen i byer. Af landbefolkningen var det mest gårdmandsbørn der søgte på højskole. Husmændene og landarbejdere havde ikke råd dertil i ret stort omfang.

Sønderholm Højskole startede 2. november 1872. Den drivende kraft bag den nye skole var lærer Gerhardt Jensen, Sønderholm. Han var lærersøn fra Frejlev, dimitteret fra Snedsten Seminarium 1845, og 50 år gammel i 1872. Blandt dem der bakkede ham op var kammerjunker J. A. Steman, herregården St. Restrup. Han var sognerådsformand, et åbent og driftigt menneske som gik ind for den nye folkehøjskole og dens frie tanker.

Der var tegnet en aktiekapital til skolen, og for de indsamlede midler byggedes et efter tiden stateligt hus på jord der var lejet af kirken.

Skolens første forstander blev Frederik Nygård, født 1845 i Holbæk,, Cand. theol. 1870, samme år førstelærer ved Ryslinge Højskole. Forstander ved Sønderholm Højskole 1872. Res. Kapellan i Karby på Mors 1875. Præst i Frøslev på Mors 1878. Valgmenighedspræst i Sdr.Nærå på Fyn 1882. Død 1897.

I Bjergposten nr.11 findes et uddrag af :“ Frederik Nygård. En Levnedstegning af Ludvig Schrøder“.

Heri får man en god beskrivelse af personen og af virkeligheden på Sønderholm

Sønderholm Kro

navnet Højskole var for godt at bruge, som Frede Bojsen engang har sagt , at det lød hovmodigt med det „høj“. Nogle i Sønderholm sagde „ Høvsoren „ for at gøre nar af skolen, men det fortog sig.“.

G. K. Mortensen begyndte på Sønderholm Højskole den første november 1879. Herom skriver han: „Da vi kørte fra Thaarup til Sønderholm, sagde min far til mig, at nu måtte jeg se at få lært noget, om jeg kunne få plads ved lettere arbejde, måske på et kontor. Men min far kunne ikke tænke, hvorledes det kom til at gå“. Mortensen skriver senere: „Her skal fortælles en lille episode fra højskolelivet. Det vil blive for vidtløftigt at fortælle om det behagelige højskoleophold der vel formede sig som den slags i almindelighed gør.

En dag i Marts måned skulle vi højskoleelever ud en tur at se os om i det gode vejr. Det blev da besluttet at vi skulle ud til Klitgård, fiskerbyen ved Limfjorden ca. 6-7 km.‘s vej.

Vi var vel en snes med lærer Faverskov i spidsen, og det gik fløjtende og syngende hen ad vejen. Vandet nåede vi hurtigt. Her var underholdning nok de første timer med at undersøge tang, strandskaller, vandmænd etc. Men der skulle mere afveksling til. Søren Nielsen Riishøj (nu kontor i Aalborg) siger så til mig om vi ikke skulle ud at sejle. Jo, det kunne jeg godt have lyst til, siger jeg. Han fik så fat i en jolle hvori der lige var plads til 2 mand. Han mente sig søvant, jeg derimod havde aldrig været på vandet. Vi styrede da ud, jeg var noget bange, det kunne Søren Riishøj mærke. Han begyndte da at vugge med jollen, stærkere og stærkere, men da jeg skreg og råbte at han skulle lade være, rejste han sig op, og stående med en fod på hver side af jollen, vuggede han så stærkt med den at den sank, og vi stod i

Højskole, med dens glæder og måske flere sorger. Her bringes dog et lille uddrag, der viser de betingelser, Frederik Nygård havde opstillet for at overtage den ny oprettede højskole.

„Det bliver da saaledes, at jeg kommer til at drive Skolen på egen Regning, helt ud uafhængig og fri for noget som helst Baand; Skolebygningen med „absolut nødvendigt Inventarium“ får jeg til fri Afbenyttelse; mens jeg derimod skal svare 24 Rdl, aarlig til Præstegaardsforpagteren i Afgift af den Tønde Land, som er lagt ind under Skolen af Præstegaardsjorden. Skatter og offentlige Afgifter svarer derimod ”Interessentskabet“.“

I Nygårds første år gik det nogenlunde. Men økonomien var sløj, og han gav op i 1875. Han efterfulgtes af seminarist Peter Kristian Pedersen, men det blev ikke bedre med økonomien.

Fra folketællingen i Sønderholm 1880 ved vi at der, ud over forstanderparret og deres tre sønner, boede en lærer (Alfred Faverskov), to tjenestepiger og seksten elever på højskolen.

En af eleverne var Gregers K. Mortensen hvis erindringer findes i arkivet. Herfra er følgende taget: „Der var folk i Sønderholm der ikke kunne lide højskolen, de mente, det drog unge karle bort fra landarbejde og gjorde dem indbildske. De mente måske at

Kort over folkehøjskolernes udbredelse i 1877 udarbejdet af dr. phil. Roar Skovmand

vand til armhulerne. Jeg skyndte mig i land, og overlod til Søren Riishøj at bjerge jollen i land. Det var hans skyld at den gik til bunds og jeg havde fået nok af den sejlads.

Man kan deraf se at vi i de unge år næsten kan tåle alt, thi vi kom ikke af det drivvåde tøj, men beholdt det på til sengetid, og tørrede det således på kroppen. I en ældre alder ville sligt vel ellers have været farligt nok.

På alle højskoler var dagliglivet præget af den største jævnhed. Der blev lagt vægt på at eleverne ikke blev revet ud af deres daglige vaner. Ved måltiderne sad lærerne ofte med ved bordene og hovedmåltidet blev indtaget på landlig vis ved at der langedes til det fælles grødfad med træskeer, fire personer om hvert fad.

I reglen boede der 4-10 elever på hvert værelse. Hver medbragte sengetøj til en „halv seng“ idet man delte seng med en anden. Sædvanligvis var der på værelserne et lille bord og en eller to taburetter. Varme var der ingen af, i almindelighed var kun skolestuen kakkelovnsopvarmet.

Undervisningen byggede på „det levende ord“. Eleverne lyttede til lærerens fortælling som kunne være af historisk eller religiøs karakter, tit krydret med anekdoter. Det var forkyndende, holdningspræget undervisning, men også en tur til fjorden kunne være praktisk undervisning som vi kan se af Mortensens erindringer.

Eleverne svigtede Sønderholm Højskole, så i skolens sidste år 1885-86 var der kun én elev og et lønnet personale på tre inkl. forstanderparret. Fire landmænd købte skolen, oprettede et aktieselskab, og tilbød byen bygningen som forsamlingshus.

Hvad årsagen eller årsagerne (for der var nok flere) var, kan man kun gisne om; men et er sikkert, konkurrencen om eleverne har været hård. Det var „den store højskoletid“. Dertil kom at der kom politik ind i billedet. Det var tiden med Estrup og de provisoriske love. Mange af folkene omkring højskolerne, og især familierne der leverede eleverne, var venstrefolk, og de harmedes over højrepartiet, Estrup og hans provisorielove. Mange steder gjorde de oplyste folk, der drev højskolerne, oprør ved at nægte at søge og modtage tilskud fra sta-

ten. I tidligere omtalte avisartikel siger Arne Fristrup: „Af mundtlige udsagn her fra egnen, ved jeg at Kr. Petersen var en af de tro konservative „. Er det rigtigt, hvad noget kunne tyde på da Sønderholm Højskole modtog statstilskud til „sidste mand“, så kan man godt forstå at venstrefolkene søgte andre steder hen.

Som afslutning på dette indlæg om Folkehøjskolen i Sønderholm vil jeg citere Ludvig Schrøder, mangeårig forstander ved Askov Højskole : „Når en flok unge mennesker er samlet på en skole der ikke har nogen eksamen til sit endemål, så bliver der ikke alene spørgsmål om hvad vi, lærerne, har at sige, men også om hvad de unge vil tage imod. Der hvor lærernes evner og lærlingenes trang mødes til enhver tid, der ligger skolens gerning.“

Margot Pichler

Kilder:

Roar Skovmand: Højskolen gennem hundrede år.

Thomas Rørdam: De danske folkehøjskoler.

Danmarks Historie. Ved John Danstrup og Hal Koch. Bd. 11 og 12

Højskoleforstander Fr. Nygård, Sønderholm. Bjergposten nr. 11 s.6

G.K.Mortensens Erindringer 1862-1947

BRONZEALDERUDGRAVNING I MELLEMHOLM

Knud Dittmer skriver om oldtidsfundene i Mellemholm 1950 og 1951.

”Mellemholm. Enestående stenalderfund fundet…

Amatørarkæolog afdækker en af de ældste gravpladser, der hidtil er kendt i Danmark”

Sådan så overskriften ud på Aalborg Stiftstidendes forside den 17. maj 1950. I de følgende dage blev fundet omtalt i så godt som alle landets aviser.

”Hvor var det i Mellemholm, og hvem var denne amatørarkæolog?”

Det sidste først: ”Amatøren”, var fabrikant fra Aalborg – Oscar Marseen. Han var ivrig stensamler og kendte egnen omkring Klitgård, Klithuse og Mellemholm vældig godt.

Den 17. maj 1950 havde han gjort et fund af skiveøkser og pilespidser i en stor skaldynge i nærheden af, hvad der viste sig at være en grav. Herom fortalte han: ”Da jeg så en muslingeskal i en plovfure, troede jeg at jeg stod overfor en ny skaldynge og begyndte at grave. Stor var både min forbavselse og glæde da jeg i stedet kom ned til graven. Graven ligger midt i en dynge muslingeskaller der har haft en konserverende virkning på skelettet”.

Formuldningen var dog stærkt fremskredet, men af de knoglerester som Oscar Marseen afdækkede – inden han havde fået så megen vished at han alarmerede Aalborg Historiske Museum – havde man et tydeligt indtryk af et ret spinkelt menneske. Størstedelen af kraniet var bevaret, ligesom nøgleben og knogler fra den ene arm.

Til Aalborg Stiftstidende udtalte museumsinspektør Peter Riismøller: ”Alt tyder på at vi står overfor en Ertebølle-grav; muslingeskallerne og en serie redskaber, som fabrikant Marseen har fundet i en dynge 16 m fra graven, giver et godt fingerpeg med hensyn til dateringen. Den endelige dom vil vi forhåbentlig få af dr. Therkel Mathiasen – han er en af vore største Ertebølle specialister”.

Denne teori om Ertebølle-kultur var ud fra de foreløbige forudsætninger rimelig nok, men den skulle vise sig at være forkert. Oscar Marseen gik videre med sine endnu mere omhyggelige udgravninger og i oktober måned samme år (1950) stødte han på endnu en grav.

Nu holdt man armene ind til kroppen, for at bruge et nutidigt udtryk, man fremkom ikke med flere teorier. I det hele taget lod man tavsheden hvile over de videre udgravninger, som efterhånden kuldkastede indgroede forestillinger om det materiale man havde for sig. Sensationen lurede.

Fra venstre: Pressefotograf Sv. Aage Kühl, Therkel Mathiasen, ukendt journalist, Ole Bergh fra Aalborg Stiftstidende, Niels Nielsen fra Aalborg Stiftstidende, Antikvarhandler Jørn Bower og amatørarkæolog Oscar Marseen. Foto: Ulla Poulsen Skou

Den 19. december samme år blev grunden lagt for Jysk Arkæologisk Selskab ved et møde på Hotel Phønix i Aalborg, hvor museumsinspektør Peter Riismøller havde formået at sammenkalde 80 mennesker. I løbet af nogle måneder var selskabet etableret med Oscar Marseen som formand.

Mange af disse amatører fra det arkæologiske selskab deltog i det frivillige udgravningsarbejde, og i dag er man ikke i tvivl om at Mellemholm-fundene var med til at sætte skub i foreningens start. Efterhånden blev der lagt 5-600 arbejdstimer i marken, og det er en del af forklaringen på hvorledes en stor undersøgelse af et ret stort projekt kunne gennemføres uden de store udgifter for Aalborg Historiske Museum. ”Ellers ville det have sprængt vores minimale budget for et provinsmuseum”, udtalte en museumsmand.

En veteran fra 50’erne fortæller mig at der var pionerånd og gejst over folk i Nordjylland i de år. Krigen var kommet på afstand, Marshall hjælpen fungerede. Aalborg Teater spillede et bredt dansk og udenlandsk repertoire, og publikum kom. Fritidsklubber blomstrede, aftenskoleundervisningen toppede og foreningslivet trivedes.

Det nystartede Jysk Arkæologisk Selskab var en del af denne optimistiske ånd. Foreningen hentede overvejende sine medlemmer blandt de intellektuelle og den kreative borgerstand. Således var et af medlemmerne Ulla Poulsen Skou, tidligere højt fejret solodanserinde på Den Kgl. Ballet og gift med skuespilleren og instruktøren Johannes Poulsen. Nogle år efter mandens død og hendes egen afgang fra Det Kgl.Teater etablerede hun en balletskole i Aalborg, hvor hun bosatte sig og senere blev gift med hotelmanden Helge Skou. Således var hun direktørfrue og nu deltager i vinterens fortsatte udgravninger i Mellemholm. Hun var ivrig fotograf, og optog mange af de billeder som tilgik pressen og museet.

Resultaterne af udgravningen blev offentliggjort i april 1951. Nu var ordene i avisernes overskrifter: ”Sensationelt”,

”Skelsættende begivenhed i dansk arkæologi”, o.s.v. i den stil.

Og hvad var da det storslåede resultat? Jo, hør nu godt efter! Oscar Marseen var jo stødt på grav nr. 2 i oktober 1950, og den havde vist sig at være en bronzealdergrav. Der lå en voksen kvinde med bælteplade med ornamentik, armbånd og en spiralfingerring, og – endnu mere forbløffende: I gravens fodende lå et sammenkrøbet skelet af en træl!

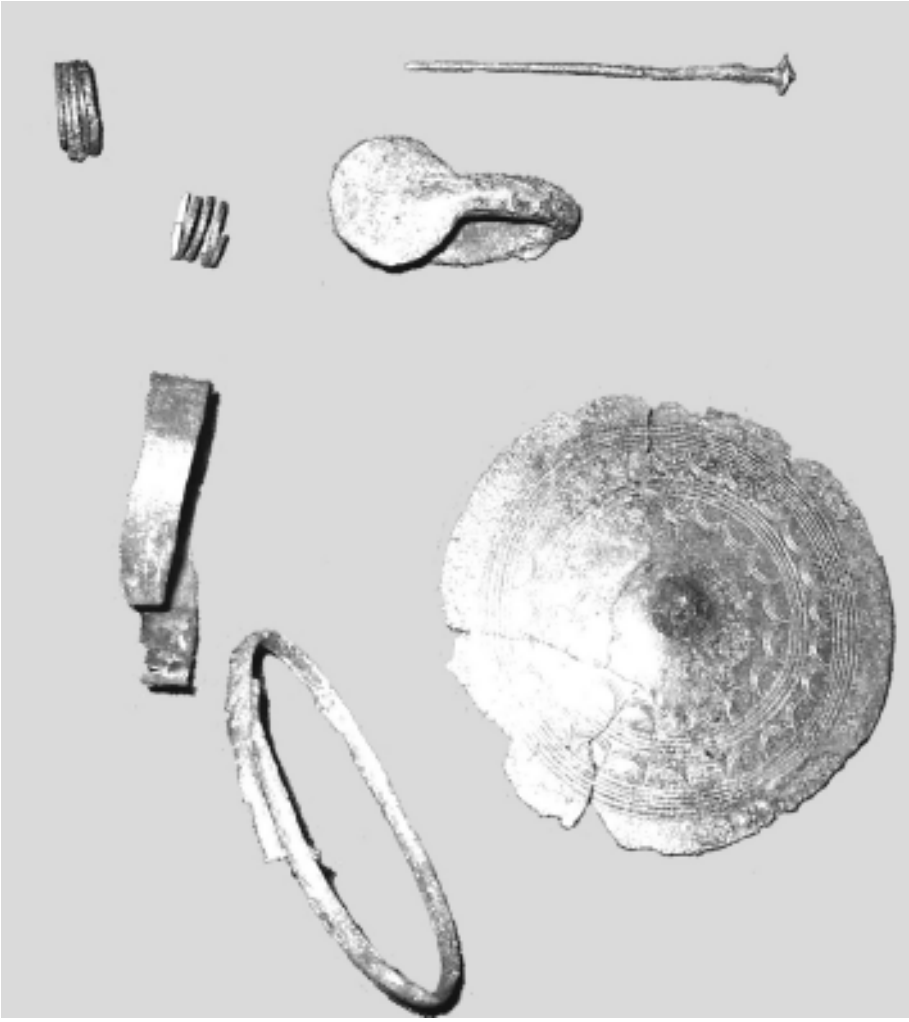

De fundne metalgenstande er for tiden udstillet i en montre på Aalborg Historiske Museum på udstillingen ”Bronzens veje – mennesker i bronzealderen”, der fortsætter frem til foråret 2004.

15 m fra grav nr. 2 fandt man i løbet af vinteren 1951 endnu en grav med en 12 – 14-årig pige, også med smykker og skelettet af en voksen træl som gravoffer.

Man havde nu afdækket tre grave: En mandsgrav, en kvindegrav og en barnegrav med gravofre i de to (og måske også i den første, som havde været udsat for større slitage af vind og vejr). Der blev draget paralleller til fundet af Egtvedpigen i 1921, og ikke med urette.

Det giver sig selv at flokken af amatørarkæologer slet ikke kunne klare denne omfattende opgave med en nok så dygtig Oscar Marseen i spidsen. Så i det daglige arbejde deltog nu også museumsdirektør Peter Riismøller og konservator Sylvest Grantzau.

Mellem og rundt om gravene lå der (viste det sig ved nogle spadestiksgravninger) en del flinteredskaber; nogle færdiglavede og en del halvgjorte, nærmest kasserede. Det spekulerede man over. Mange løse ender og ubesvarede spørgsmål. Opmærksomhed overfor hver kvadratmeter på holmen – og næste skridt af gådens løsning: Man fandt et større ildsted og en brolægning. Arkæologerne var målløse og de var ikke i tvivl. Nu vidste de at de stod på en boplads. En boplads fra allertidligste bronzealder med tre grave og – som det blev tydeligt – med et flinteværksted. Man fik frigjort fundamentet af et hus på bopladsen, og der var flere af dem.

Kort sagt: Man havde udgravet en boplads lige i overgangen mellem stenalder og bronzealder.

De tidlige bronzealderfolk på Mellemholm levede blandt andet af fisk, østers og

muslinger; det viste fundene. De udviklede stor dygtighed i bearbejdning af bronze, men disse folk blev på stedet så længe der endnu var råflint at finde. Efterhånden mistede de ekspertisen i at arbejde med flint; deres økser, sejl, pilespidser etc. blev noget primitive. Deres kreative evner lå i bronzen. Dette, blandt andet, havde skabt forvirring blandt forskerne. De noget primitive flinte-

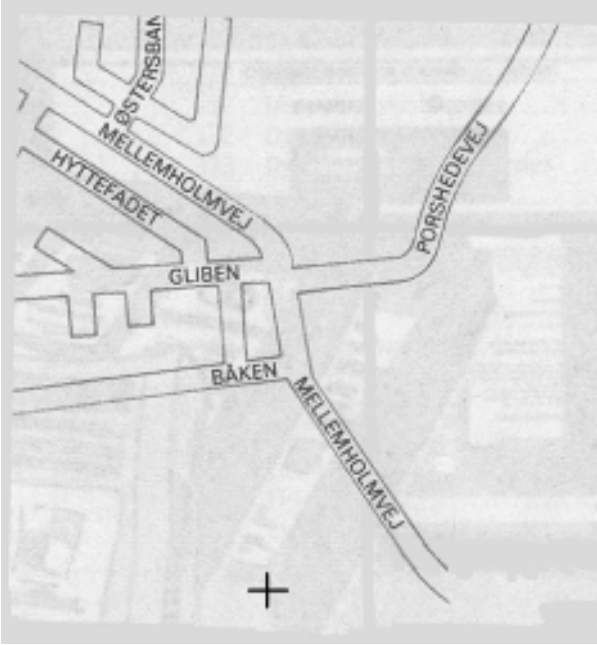

Krydset viser udgravningsområde syd for Klitgård

redskaber havde indikeret tidlig stenalder..

Det var Danmarks første udgravning af en boplads af denne art. Therkel Mathiasen, den berømte arkæolog og eskimoforsker sammen med Knud Rasmussen, var nu inspektør ved Nationalmuseet. Han ankom til Mellemholm og var der i dagene 20. – 24. april 1951 og udtalte stor beundring og glæde for disse enestående fund. ”Et forbløffende resultat”. Nordjyderne rankede sig. Og det var en imponerende indsats.

Til slut vil jeg sige at det også er imponerende, at holdet henover 6 – 7 måneders udgravninger kunne holde bøtte. At nyheden ikke sivede til pressen, er et under. Det kunne tyde på godt sammenhold.

Alligevel har jeg svært ved at tro at en mand som Ole Bergh, journalist og selv meget optaget af arkæologi, ikke skulle have fornemmet noget. Han var da også omgående til stede ved pressemødet og skrev senere en fyldig kronik om fundene.

I Egtved er Egtvedpigens grav markeret med skiltning og med et mindre hus med billeder og beskrivelser. I Mellemholm er der ingenting, og de lokale spørger, når jeg fortæller derom: ”Hvor i Mellemholm skulle det være?” Mellemholm fundene er gået i glemmebogen, og det er i grunden synd.

Knud Dittmer

P.S.1: For de læsere som skulle ønske at læse mere om Mellemholmfundene fra 1950 – 51, kan jeg anbefale en af mine kilder: Årbogen KUML, 1953 (Nationalmuseets årbog)

P.S.2: Oscar Marseen gik fra amatørstatus over i de professionelle arkæologers rækker og han blev siden direktør for Aalborg Historiske Museum.

FRA KIRKELADE TIL KOMMUNESKOLE

af Kaj Nielsen, tidl. skoleinspektør ved Sønderholm Skole.

Inden vi når frem til Sønderholm skole af i dag, må vi begynde flere forskellige steder i den tidligere Sønderholm-Frejlev kommune - eller vi må vel rettere sagt begynde med det bare ingenting. Vi må tilbage til den tid, da dette at læse og skrive var forbeholdt adel og gejstlighed, og disse stænder så desværre i lang tid en fare i, at også bønder og bor-

gere skulle tilegne sig disse færdigheder.

Sammen med den tvungne konfirmation i 1736 fulgte naturnødvendigt ønsket om en bedre skoleordning, sådan at alle kunne få den undervisning i religion, der var nødvendig for, at et barn skulle kunne gøre sig fortjent til at måtte blive konfirmeret. Derfor kom i 1739 Chr. d. 6.'s skolelov, som gjorde det til en pligt i alle landsogne at oprette skoler for børn, der ikke undervistes privat.

Der udgik spørgsmål til alle sogneforstandere - d.v.s. i de fleste tilfælde præsterne.

Spørgsmål 1: Har man skolehus og skolelærer?

Spørgsmål 2: I modsat fald, hvordan vil man da forholde sig?

For en bestemt kommune svarede prælaten. "Vi har hverken skolehus eller skolelærer, men vi kan bygge et par fag til degnens bolig, og deri kan sognedegnen undervise hovedsognets børn. I annekset findes nok en skikkelig mand, som kan undervise børnene der."

Det var ingen strålende modtagelse, denne lov fik - tværtimod. Der var så megen vrangvillighed, at kongen allerede året efter må foretage et tilbagetog. Så godt som hele ordningen blev overladt til de store hartkornsejere - og blev også derefter. Der skete faktisk intet de næste halvt hundrede år.

I de fleste sogne - også i Sønderholm - var der omgangsskoler eller faste skoler, men det stod dårligt til med undervisningen, der mest besørgedes af degnene, som ikke alle var lige skikkede dertil. I fattige egne måtte degnen eller skoleholderen have bierhverv for at skaffe sig føden.

St. St. Blicher lader os forstå, at man i annekset Lysgård havde en altmuligmand til lærer ..... "dæ wa Binnstow te æ Skwolmæjsters, ham Kræn Koustrup - I kinne ham wal? Dæ wa nok, der kjen ham, for om æ winter wa han skwolmæjster, men om somren wa han muhrmejster - å han wa lih døgti te begge diel".

Selv om der står, at han var lige dygtig til begge dele, så er det jo ikke sikkert, at han var dygtig til nogen af delene, skønt han ku møj mier end det. I hvert fald blev der ikke undervist om sommeren i Lysgård skole.

Bønderne var fattige og havde brug for børnene til at hjælpe hjemme i bedriften og til hoveriarbejde, så kun frygten for at blive bortvist fra konfirmationen drev dem til at søge skolen et par vintre, og undervisningen blev hovedsagelig læsning og religion. Katekismus og forklaring lærtes mekanisk udenad. Skrivning og regning lærtes kun af få og mod særlig betaling.

Der skete altså intet, før Frederik d. 6. kommer med en anordning for almueskolevæsenet i Danmark. Anordningen kom 29. juli 1814. Heri står, at en skole er toklasset med en lærer. Intet barn må have mere end 1/4 mil til skole, og der må ikke være flere børn i skolen, end at det kan blive muligt for skolelæreren, at have det fornødne opsyn med børnene og tilbørligen undervise dem.

I meget tyndt befolkede egne, hvor faste skoler ikke uden alt for stor byrde for beboerne kan oprettes, må omgangsskoler ordnes, således at den samme lærer underviser i flere skoler.

(Det var tilfældet med Tostrup og Nyrup, der i mange år havde samme lærer).

Ved lov af 8. marts 1856 blev det fastsat, at der ikke gerne måtte være over 100 børn i en skole med kun en lærer. Hvis børnetallet lå ret fast over 100, delte man almindeligvis distriktet og oprettede en ny skole. Det var meget sjældent, at man byggede et klasseværelse til skolen og ansatte en andenlærer - eller som det fra 1867 kunne tillades - en lærerinde.

For retfærdigheds skyld må det nævnes, at allerede Chr. d. 2. omkring 1520 havde haft tanker om et skolevæsen i Danmark,

men hans lov blev brændt på Viborg Ting, da han flyttede med Sigbrit. Sådan gik det ikke loven af 1814, men de store hartkornsejere var ude efter den. De skulle nemlig betale for skolerne. Der var simpelthen ikke andre, der kunne. Samme hartkornsejere havde egentlig heller ingen interesse i, at bønderne - deres undergivne - blev særlig oplyste.

Det må også nævnes, at Frederik d. 4. gjorde en begyndelse på skolevæsenets område, da han på sine 240 ryttergodser lod bygge de såkaldte rytterskoler - ikke at forveksle med vore dages rideskoler.

Hvordan blev nu disse landsomfattende love modtaget her på egnen? Man kan vist med rette sige, de blev modtaget med fatning og uden tilløb til panik. Man var på dette som på så mange andre punkter foran sin tid. I 1600-tallet blev Sønderholm Frejlev menigheder betjent af løbedegne fra Aalborg latinskole. Dvs., at en student kom vandrende gennem landskabet og på visse steder samlede egnens ungdom til undervisning - fortrinsvis religion.

I 1690 kommer der mere styr på tingene udi Sønderholm ved, at godsejeren til Restrup, grev Lewetzow, skænkede sin kirkelade til undervisningsformål.

Grunden til denne gavmildhed er en klage fra en af førnævnte studenter, der, så vidt man kan udforske det, havde fået bopæl i Sønderholm.

En sådan fastboende underviser kaldtes i datiden for en substitut, og i september 1690 klager substitut Anders Lauritsen, Sønderholm, over, at lærerboligen er - som han udtrykker det – ”et betrængt hus, såsom her tilforn haver været løbedegne her til sognene. Jeg aflægger 21/2 td. byg til Aalborg skole, så haver jeg icke så meget jordsmål til min ringe hycke, at jeg kan avle et læs korn på.”

Efter denne klage er det, herremanden træder hjælpende til. Allerede i oktober giver Lewetzow retningslinier for, hvordan skoleforholdene i Sønderholm skal ordnes.

I præstegårdsarkivet findes endnu oprettelsesdokumentet. I tidens svulstige sprog hedder det:

Sønderholm Skole/kirkelade ved siden af kirken

”Såsom Hans Exelence Geheimråd og Kong. Majastædts Rider, Højædle og Velbårne Herre, Hr. Generalmajor Lewetzow af sin fromhed og gudelig iver for at befordre Guds saliggørende Kundskabsbog hellig vækst i Herrens Hus, sine tjeners opvoksende ungdom, haver overlad kirkeladen som det bekvemmeligste sted i byen, eller ved kirken til et skolehus, og allerede gjort store omkostninger på den fornødne reparation, men til at lønne og underholde en skolemester, som vinter og sommer forsvarligen skal undervise ungdommen i Guds kundskab, kristelige sæder at læse i bøger; at skrive og regne etc.. Haver dertil contribuneret renten af 200 rdr. Capital. Så er det vor pligt og skyldighed, at vi opmuntre ved den gode Herres så berømmelige, beværdige eksempel, men først og sidst til taknemmelighed mod Gud, af hvilken vi haver alleting ikke

Sønderholm Pogeskole

aleneste indtil og opfostre Herrrin vore børn, men og en del af Guds forlente velsignelse til Deres ære og lære. Og efter høyeste Samvitighed drage omsorg for, at voris børn så tilbørlige bliver underholdt af os, efter som en arbejder er sin løn værd efter Christi ord, at han uden hjærtende sorg med lyst og Troskab må fyldestgøre samme sit kald, at de børn, som betroes Ham under hænderne, mærkelig og kendelig forfremmes og tiltager i ærbarhed, Christelige Sæder og al god undervisning. Thi have vi efterskrevne Mænd nemlig…..Her følger navnene på 52 borgere udi Sønderholm alle boende i Sønderholm med en god og kærlig villie således med hinanden vedtaget, at af hver Gårdmand enten han haver børn eller ej skal give årligen til skolemesteren en skippe Rug og af hver Halfgaard Mand enten han har børn eller ej en skippe byg, men af gadehusmændene skal gives af hvert ildsted, når de haver børn - ellers ikke - fra 8 skilling til en mark. Dog er det at agte, at præsten årligen ved tvende af sine medhjælpere, samt to andre samvitige mænd her af Byen skulle efter højeste samvittighed moderere og ligge det efter hvers lejlighed og vilkår.

Men skulle nogen af Gadehusmændene være så uformuende, at han ikke formåede at give 8 skilling, da erbød præsten at betale Skolemesteren for hver uformuende 8 skilling."

Man har åbenbart ikke været sikker på, at skolemesteren kunne holde liv i sig selv og sin familie udelukkende ved hjælp af de lovede kontanter. For at han ikke skal sulte eller fryse ihjel, beslutter man - foruden det kontante vederlag, som sikkert hverken var taktreguleret eller pristalsbestemt - at forstrække ham med nogle naturalier.

Det hedder videre: "Herhos love vi dette år af hver Hel- eller Halvgård skal et godt ydefær Læs Ilde Brand, men i efterfølgende åringer at grave og køre Hjem hvert år af Gårdmændene 2 læs og af husmændene skal derimod gives et Børin Kål, at alt det, som er indført af os og vore efterkommere, ubrydelig skal holdes og lover dette voris sædvanlige Bomærker og Hænder bekræfter og i dybeste Ydmyghed ombeigt Højbemeldte voris højgunstige Husbonde med os til Vitterlighed og stadfæstelse at underskrive.

Actum Synderholm den 25. oktober Anno 1690."

Renterne af de nævnte 200 rdr. Capital blev langt ind i tresserne udbetalt til skolelederen i Sønderholm. Renten beløb sig dengang til mellem 15 og 20 kr. halvårligt.

I 1920 er børnetallet i Sønderholm vokset så stærkt, at en lærer ikke kan bestride undervisningen alene.

Et klasseværelse blev bygget til skolens udhus og en lærerinde blev antaget. Skolen klarede sig med to lærerkræfter til 1959. Da blev skolen udvidet fra 3 til 4 klasser og endnu en lærer antaget. Lokalespørgsmålet klaredes ved, at kommunen lejede forsamlingshusets lille sal. Det gik forbavsende godt - de primitive forhold taget i betragtning - undtagen når der var optræk til

sølvbryllup eller anden stor fest i forsamlingshuset. Så mødte kogekonen og en hjælper ofte dagen før, og de nyheder, de udvekslede, gik tydeligt igennem den ikke alt for tætte køkkendør, der stødte lige op til undervisningslokaler, var slet ikke til at konkurrere med. Hvem vil ikke lukke det øre, der vender mod grammatik og geografi, når der ind ad det andet vælter friske nyheder om nær forestående barsler og familieskandaler på egnen. I andre tilfælde var lokalets beliggenhed en fordel. Når der f.eks. var valg til folketinget, tillod valgbestyrelsen, at hele klassen fulgte med ind i valglokalet, der også stødte op til undervisningslokaler. Eleverne var så vidner til, hvordan læreren bar sig ad med at afgive sin stemme. Det var anskuelsesundervisning. Skoleloven af 1937 startede diskussionen om fremtidens skolevæsen i Sønderholm. Man var klar over, at noget skulle gøres. Men hvad skulle gøres? For en sikkerheds skyld eksproprierede man et stykke jord og fik lavet en skitse til en femklasset skole. Så kom krigen og satte en stopper for alt byggeri og først efter en ny skolelov i 1957, kom der gang i planerne igen. Nu var det store spørgsmål, om man skulle bygge ensporede syvklassede skoler i Sønderholm og Frejlev, eller måske en tosporet skole i Restrup, der lå meget centralt midt i kommunen. Resultatet af overvejelserne blev, at man søgte og langt om længe fik en byggetilladelse til en syvklasset skole i Sønderholm. I 1962 var byggeriet så langt fremme, at man kunne starte efter sommerferien, og i løbet af nogle måneder kunne håndværkerne samle værktøjet sammen og forsvinde. Samtidig med starten af den »store« skole i Sønderholm nedlagdes de toklassede skoler i Tostrup og Nyrup. I Sønderholm var der nu 135 elever, 6 lærere og 7 klasser. 20 år senere - i 1982 - var der 220 elever, 17 lærere og 16 klasser.

Følgende har siden embedets oprettelse beklædt embedet som skoleleder i Sønderholm:

1692 - 1722 Anders Lauritsen
- 1748 Jens Christensen
- 1755 Christen Nielsen Møller
- 1766 Peder Hansen Trane
- 1774 Christen Saxtorp
- 1776 Niels Helm
- 1804 Knud Kaas
- 1815 Andreas Lund
- 1845 Jens Larsen
- 1891 Gerhard Jensen
- 1915 N. C. Brun
- 1952 A. K. Bak
- 1982 Kaj Nielsen

l. august 1982 kaldedes Djon Skjøtt Stagis til embedet. Der har altså i tiden 1692 - 1982 kun været 13 skoleledere i Sønderholm. En af dem opnåede endog at blive velhavende i embedet. Det berettes, at Christen Saxtorp ved sin død 1774 efterlod sin enke og en 12-årig søn ikke mindre end 8 rigsdaler 4 mark og 3 skilling. Når dette har været muligt, må det formodes, han er afgået ved døden først på måneden.

For en ordens skyld må det nævnes, at skolemestrene for at modtage renterne af Lewetzows 200 rigsdalere måtte forpligte sig til at trække kirkens ur op to gange daglig og nævne Lewetzows navn i deres aftenbøn.

I skolens næsten 300-årige historie har ingen mandlig lærer forladt skolen for at overtage andet embede.

Kaj

KAJ KROGSHAVES ERINDRINGER FRA SKOLETIDEN I RESTRUP FRISKOLE I 40-ERNE.

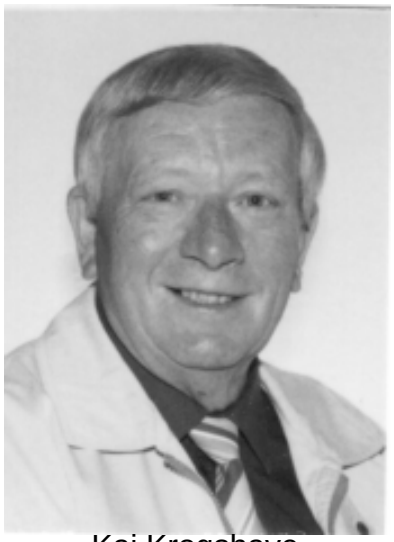

Kaj Krogshave

Mor og far, Anna og Kresten Krogshave, havde først i maj 1942 købt ejendommen „Grønslet“ i St. Restrup (Restrup Kærvej 61), på 19 tdr. land dårlig jord af fars halvfætter Ejvind Nielsen. Grønslet blev købt, fordi der var installeret elektricitet og dermed også elkraft til en el-motor, som også fulgte med i købet, og så var der indlagt vand fra St. Restrup Vandværk. Grønslet var billig, fordi den var meget forsømt.

Vi skulle hurtigt flytte fra Blåkærsminde i Vegger, men vi kunne ikke alle 4 flytte ind på Grønslet, fordi Ejvind og hans kone Johanne ikke havde et sted at flytte hen endnu. Mor og Rita flyttede til et par tagværelser i et hus tæt ved Vegger skole, og far og jeg flyttede til Grønslet 18. maj. Jeg var knap 10 år og kom med for at hjælpe far med arbejdet, da forårsarbejdet med jorden ikke var færdigt, så vi begyndte med at køre staldgødning ud, hvor der skulle avles kartofler og roer. Far og jeg kunne bo og spise hos Ejvind og Johanne, fordi vi var lidt i familie. Efter knap 2 uger flyttede de, og Mor og Rita flyttede ind til far og mig på Grønslet.

Jeg skulle nu begynde i St. Restrup Friskole, som var en mindre skole end Vegger Kommuneskole, selv om lærer Mark også var enelærer, som fru Beck var det i Friskolen med Store Klasse om formiddagen og Lille Klasse om eftermiddagen. Jeg begyndte at gå i Lille Klasse om eftermiddagen som i Vegger. Den første dag jeg mødte, var eleverne gået ind i skolestuen. Fru Beck var der ikke, men døren stod åben, og Kaj Duus kom ud og hentede mig.

Hele min skoletid i Friskolen gik meget fint, og det blev helt i top da vi efter et års tid fik en anden lærerinde - Stinne Jensen - som jeg blev meget glad for. Hende kunne jeg gøre alt for, og jeg tror også, at hun var glad for mig, selv om jeg har faet skældud, når jeg lavede noget der ikke var så godt, som f eks. når jeg bandede eller røg tobak (tørrede kirsebærblade) i frikvartererne. Den største overhaling fik jeg, da jeg under en rundboldkamp kom til at spænde ben for Johan Nielsens Inga, så hun faldt og slog

Grønslet

Anna og Kresten Krogshave

sine hænder og knæ meget.

Stinne foreslog. at Kaj Duus og jeg skulle til at gå i Nibe Mellem- og Realskole, og Mor syntes også, det var en god ide, men Kaj Duus ville/måtte ikke, og så ville jeg da slet ikke. Men Stinne sørgede for, at jeg fik lært meget, bl. a. skulle jeg det sidste, år regne efter hendes seminarieregnebog, men matematik, engelsk og tysk havde vi slet ikke i Friskolen. Til gengæld skulle også drengene i Store Klasse være med til at sy og strikke. Det eneste, jeg fik lært, var at stoppe strømper, sy korssting, slå masker op og strikke ret og vrang, men jeg fik aldrig strikket noget rigtigt, og jeg lavede heller ikke uro i disse timer.

Der var nogle store og frygtede begivenheder i skolen, og det var:

A. Når vi skulle vaccineres mod utallige sygdomme, som sundhedsmyndighederne frygtede epidemier af, i forbindelse med at tyske soldater, krigsfanger og flygtninge i stort tal kom til Danmark fra det meste af Europa, Rusland og Nordafrika.

B. Den årlige eksamensdag - når præsten og et par fra sognerådet skulle være med til at overhøre os i mange fag - vist fordi vi var en friskole med kommunalt tilskud. Lærerinden var tydeligt nervøs for denne dag, og så blev jeg også nervøs og ville gøre alt for at hjælpe hende gennem dagen.

Der var også gode oplevelser ud over den almindelige skoledag, og det var et par årlige sommerudflugter især for Store Klasse, hvor vi var følgende steder: Ålborg Zoologisk Have, Ålborgtårnet, Jens Bangs Stenhus, Domkirken, Havnen, varehuset Borgporten, samt en gang imellem i Ålborg Teater, - og til et udflugtssted i naturen: Øen Egholm, Rebild Bakker, Hammer Bakker, Tingbæk Kalkminer, Skivum Krat og Lundby Bakker. Disse udflugter blev foretaget med ordinær rutebil, en enkelt gang med toget fra Sønderholm station, og med hestevogn - blandt andet flere gange til Ålborg Teater, hvor det ofte blev mørkt, når vi skulle køre hjem, og hestene havde været opstaldet i Georg Jensens gård i Ålborg. Et par gange var der også lejet en bus, og så var Lille Klasse også med, men det var vist efter krigens afslutning d. 5. maj 1945, hvor vi var på de længste ture til Rebild - og Hammer Bakker.

Tyskerne besatte i 1943 St. Restrup Husmandsskole, og så var der ingen elever på skolen, og de festlige og kulturelle ting for egnens beboere blev indstillet. Det var fester med spisning, dans og underholdning, foredrag, folkedans, film og gymnastik. Der blev sat tyske vagtposter op, også ved Friskolen, som var nabo til Husmandsskolen; dog måtte vi børn gerne lege og stå på skøjter på de tilfrosne voldgrave.

En ældre husmandsskolelærer, Chr. Kolding, havde nu ikke noget at bestille. Så fik han nogle timer i Friskolens ældste klasse i

Kaj med hest

geografi, historie og samfundslære. Lærer Kolding var en dygtig fortæller, og det var meget interessante timer, vi havde med ham. Han indledte hver time med at fortælle, hvordan krigen og krigsfronterne udviklede sig, og det gik næsten konstant tilbage for tyskerne i disse år. Vi kunne fra skolestuens vinduer se de tyske vagtposter og andre tyske soldater, og lærer Kolding var somme tider lidt nervøs for, hvad han fortalte os om tyskerne. Tyskerne tillod ikke, at sandheden om deres nederlag, tilbagetrækninger og voldsmetoder blev nævnt, og det kom heller ikke frem i aviser og radioen. Det var forbudt at høre den danske stemme i den engelske radio. Disse udsendelser prøvede tyskerne at ødelægge ved at sende støj på de samme kanaler.

Lærer Kolding bad os om ikke at skrive noget i breve eller skolestile om, hvad han fortalte os om tyskerne, og vi måtte helst ikke snakke ret meget om det, og vore forældre måtte vi heller ikke fortælle ret meget til. For som han sagde til os: „Sandheden er ilde hørt - især hos tyskerne og de tyskvenlige danskere", så det var en lidt farlig undervisning, han gav os. Det forstod vi vist alle, og undlod at tale om det.

Lærer Kolding var en meget vidende og interessant fortæller, og jeg kan nu 60 år senere huske nogle af de ting, han snakkede om, selv om den kloge snak senere har vist sig ikke at holde stik. Blandt andet:

A. En flyvemaskines fart ville aldrig kunne overstige lydens hastighed (der i luften er ca. 335 meter pr. sekund - hvilket svarer til ca. 1200 km. i timen), fordi der var en lydmur, som flyet ville eksplodere ved at skulle igennem. Han vidste godt, at projektiler og granater fra skydevåben kunne have en større hastighed end lydens.

B. Det ville være umuligt at flyve langt ud i himmelrummet, da der ingen ilt var der ude, hvorfor mennesker ville dø og motorer gå i stå.

C. Det ville dermed være umuligt at komme til månen - ikke alene på grund af iltmangel, men også fordi der var så langt (380.000 km). Man kunne slet ikke have så meget energi (benzin) med, og hvordan skulle mennesket komme tilbage til jorden igen?

D. Han kunne forstå, at man kunne tale i telefon over lange afstande og sende billeder til avisen gennem en fjernskriver, for der var ledningsforbindelse, men han havde svært ved at forstå, at man kunne høre radioudsendelser over lange afstande, for der var ingen ledningsforbindelse.

E. Han havde hørt om, at man i USA kunne sende TV-billeder gennem luften uden ledninger - og det troede han på kunne lade sig gøre - men han var sikker på, at det ville være umuligt at sende disse TV-billeder i farver.

Disse nævnte umuligheder er for længst blevet til realiteter for os, men vi almindelige mennesker kan ikke rigtig forstå det. Lærer Kolding mente heller ikke, at vi almindelige mennesker dengang kunne forstå de opfindelser, der allerede havde været brugt i flere snese år - elektrisk strøm,

benzinmotoren, at flyvemaskinen kunne flyve osv.

En dansktime i Store Klasse i St. Restrup Friskole bestod ofte af 4 forskellige discipliner som skiftede niveau fra time til time, Store Klasses elever var også opdelt i 4 grupper med hver sin disciplin - ikke alene efter alder men også efter evner og indlæringsstandpunkt. Ingen elever var fastlåst i samme gruppe i alle discipliner, for eksempel var jeg i flere år i håndgerning i „laveste gruppe“, selv om jeg var et par år ældre end de andre i gruppen.

En dansktime havde næsten hver gang de 3 samme discipliner med: Læsning, diktat og genfortælling skriftligt , samt en fjerde disciplin, der kunne være enten analyse med tegnsætning og ordbøjning, skønskrift, frilæsning, stilskrivning eller skrivning på tavlen af en tekst, der skulle bruges i næste time.

Timen begyndte med en sang, så blev genfortællingen læst op et par gange, og alle skulle være med til at fortælle indholdet mundtligt inden genfortællingsholdet skulle begynde at skrive. Læsegruppen læste derefter hele diktaten højt, og læreren dikterede derefter et stykke til diktatholdet, som skrev stykket, medens en fra læseholdet læste op, og således skiftedes de to hold. Under timen gik læreren rundt og så efter, hvad alle elever lavede, og gav lidt hjælp til de elever, der arbejdede med den fjerde disciplin.

I fagene bibelhistorie, danmarkshistorie, verdenshistorie og geografi var det læreren, der havde den kronologiske orden på stoffet. En årgang der begyndte i Store Klasse kom ind i faget, der hvor læreren var nået til i forrige skoleår. Jeg tror læreren havde inddelt stoffet over en 4 års periode. Derved fik alle elever hele stoffet gennemgået, og alle fire årgange havde samme emne i alle timer. – Det var klogt og fornuftigt disponeret under de givne forhold.

Jeg begyndte at spille fodbold som 10-årig i St. Restrup Idrætsforening uden fodboldstøvler men i gummisko. Min første fodboldkamp tabte vi i Svenstrup med 12 - 0. Vi havde kun 2 spillere på holdet, der kunne spille fodbold, det var Niels Egon Jensen og Harley Færck. For at komme til Svenstrup sad jeg på stangen af Peter Thomsens cykel - han var min klassekammerat Tage Svendsens morbror, der var ca. 8 km hver vej.

Efterhånden fik vi et godt og stærkt drengehold, og jeg fik fodboldstøvler. Efter træningen på St. Restrup sportsplads, der lå nede bag ved højskolen badede vi i åen, for der var hverken omklædningsrum eller brusere, og toilettet var et træskur med spand - efter krigen i 1946 blev der bygget et hus med 2 omklædningsrum uden elektrisk lys, men med toiletter og kolde brusere.

Jeg blev ret god til at spille fodbold, og ret hurtigt efter min konfirmation kom jeg på voksenholdets førstehold i A-rækken. I 1948 eller 49 var jeg med på et udvalgt hold fra Sønderholm og St. Restrup til indvielseskamp på det nye Sønderholm Stadion, hvor det også lykkedes mig at lave et mål mod Sebbersund mellemrækkehold.

I ejendommen mellem Jens Duus og Rudolf Jensen på Den Sorte Vej boede Kristian, en ca. 40-årig ungkarl, der om søndagen og sommeraftener cyklede med vi drenge ud til Nørholm for at bade i Limfjorden, hvor der var under 150 cm vand ca. 1 kilometer ud til sejlrenden. Kristian kunne svømme. Han prøvede dog ikke på at lære os at svømme, men vore forældre var glade for, at han passede på os. Jeg oplevede aldrig, at der var nogle forældre med os.

Kaj Krogshave

GALOP MOTTER

Efter 50 år vil jeg forsøge at fortælle om GM. Det bliver nok ikke så sammenhængende, da der nok vil komme noget som jeg tænker: Hov, det skal der også skrives om.

GM kom til Sønderholm i 1943 med tre skolesøgende børn og boede på Nibevej 524, der hvor Andersens har køkken, hvor der blev spist, sovet og lavet mad. Nibevej 524 var dengang kommunehus, ”Fattighuset”, som havde en familie på 8 personer ovenpå og to familier nedenunder, GM plus ti andre personer.

Ja, hvordan så GM ud? En lille dame, ca. 160 cm høj, klædt i en sort kjole. Jeg har aldrig set hende i andet tøj. På hovedet bar hun en hæklet hue. Af tænder havde hun ikke flere end der kunne tælles på én hånd. Hendes fodbeklædning var spidsnæsede træsko. Jeg vil regne med at hun blev kaldt Galop Motter fordi hun travede en hel del på vejen. Hun havde fået lov til at hente granris i St. Restrup skov. Det blev transporteret hjem i en trækvogn, hvorefter det blev hugget i småstykker (kvas) med en økse. Så strikkede hun også strømper. En gang jeg stod og snakkede med Agner J. ude ved vejen kom GM gående med strikketøjet. ”Pas nu på, Astrid, at du ikke taber en maske”, sagde Agner, ”for så skal du tilbage efter den”.

Der var også engang en skorstensbrand, som Falck kom ud for at slukke. De skulle gennem stuen for at komme ind til skorstenen. Vi var et par stykker der var mødt op og en sagde: ”Hvad er det der lugter sådan”? GM hørte det og svarede: ”Er du ikke med på den sidste femogtyveøre”? Det var nu ikke branden der var årsag til lugten; den kom fra beboelsen.

En dag under tyskertiden var der en stor kolonne der gjorde ophold i Sønderholm. Det var om formiddagen hvor folk gik efter mælk, heriblandt GM. Vi var nogle stykker der kom i snak med GM. Nogle tyskere, der lige havde passeret, vendte sig om, hvortil GM bemærkede: ”Åh, de tyskere kan da heller ikke tåle at se et skyvt (kjole)”. Så blev der trukket på smilebåndet.

GM kom hertil på grund af ægteskabsproblemer. Hun var gift med en som blev kaldt Skæg-Poul. Den første gang jeg så ham var i 1935. Han var kørende i en lille kassevogn med Store Klaus og Lille Klaus foran. Stjærten (vognstangen) var alt for lang, så den lignede en kanon. Skæg-Poul skulle have noget halm. Dengang var halm jo løst, så det var begrænset, hvad der kunne være på den lille vogn, som nærmest kom til at ligne en høstak. Poul var et stort smil, for han skulle ikke give noget for det. GM fortalte mig at han ville banke hende. Når det trak op til bank, tog hun en håndfuld komfurringe og smuttede op på loftet. Når Skæg-Poul nærmede sig, bombarderede hun ham med ringene indtil han fortrak.

GM var ikke doven; hun tog al slags arbejde der kunne fås. Til det indendørs var folk dog ikke så interesserede i at få hjælp af GM. Det var små kår hun levede under. Hun skulle skaffe føden til fire personer, og på den tid var det begrænset hvad der blev givet i socialhjælp.

Et stykke tid efter at GM var flyttet til Sønderholm, kom Skæg-Poul og spurgte om hun ikke ville flytte tilbage hvis hun fik 2 kroner. Det ville GM godt, men det varede ikke længe før hun var tilbage i Sønderholm igen. Efter et stykke tid prøvede Skæg-Poul igen ved at sætte prisen op til 5 kroner, men det blev totalt afslået.

De boede ude på Restrup Enge ved golfbanen i en lille, faldefærdig lanejendom. Dengang det ikke kunne lade

sig gøre at bo der længere, var Poul ikke så rådvild. Der var nogle tyske bunkere og der flyttede Poul ind sammen med 20 høns. En gang landbetjent Stær var derude i en eller anden anledning, kunne han ikke lade være med at lukke diverse skuffer op. I en af dem var der rigtig liv – det var ”gode ben”, der engang var blevet købet ind. ”Smid dog det skidt ud, Poul”, sagde Stær, hvortil Poul svarede: ”Nej, nej, det er da føde”.

Lige efter krigen lavede kommunen en handel med murer Jens Madsen, som boede ca. 1 km syd for hvor Skakvejen begynder i en lille ejendom med 3 tdr. land jord til *(murer Jens Madsen ejede en ejendom ude på Sønderholm Hede, som han byttede med Kommunen. Ejendommen blev kommunehus men findes ikke mere. Red.)*. Det var først efter den tid at jeg rigtig fik talt med GM. Hvis hun så at vi var i marken – det var dengang der blev kørt med heste – stoppede hun altid op for at få en sludder. Under samtalen bøjede hun sig lidt ned i knæene hvorved der fremkom en bestemt lyd. ”Kan du slå den”, spurgte hun, og det kunne jeg selvfølgelig ikke. Det morede hende meget.

Dengang min kone og jeg skulle giftes, kom hun med et lagkagefad i gave. Det har nok været fordi jeg altid tog mig tid til at sludre med hende. Det havde i hvert fald været en dyr omgang for hende.

GM’s rigtige navn var Astrid Thomsen. Hun var født i København i 1898 og døde her i 1953. Ved begravelsen var kirken næsten fyldt op. Poul kom lidt for sent. Han bankede på kirkedøren ligesom vi andre banker på en almindelig dør. Men som han så ud. Møgbeskidt og langskægget og i et par beskidte gummistøvler, som var klippet midt over ved skafterne.

Efter jordpåkastelsen gik Otto Bendtsen op til graven og holdt en meget fin mindetale.

Det var så det, jeg kan huske.

Erik Qvist

Postgården 2002

HAR DU TÆNK PÅ DET?

HER KUNNE NEMT VÆRE TING AF LOKALHISTORISK INTERESSE.

VI VIL GERNE BEVARE FORTIDEN OG NUTIDEN FOR DIG
- OG FOR EFTERTIDEN....

ARKIVET MODTAGER OG OPBEVARER GERNE ARKIVALIER OG FOTOGRAFIER.

DA KONG FREDERIK DEN 3. BLEV GAL PÅ ADMIRAL LINDENOW FRA ST. RESTRUP

En af egnens mest spændende kirker at studere turde nok være Sønderholm kirke ved Nibe. For adskillige besøgende er den bare en ganske almindelig landsbykirke, men får man blot ”stenene til at tale” og dens særprægede inventar til at berette, hvad det har oplevet, så kunne nette ting komme for dagen. Sønderholm kirke gemmer de jordiske rester af slægter som de benhårde Gyldenstjerner, hvis griskhed ifølge overleveringer på egnen gjorde selv Fanden betænkelig. Der er Lewetzau’s begravelse, hvis stamfader var en svensk overløber der stak af med den svenske krigskasse, hvisårsag han blev dansk greve m.m. Ja, sågar en rigtig heks (Christence Kruchau) ligger gemt under gulvfliserne.

Men det interessanteste er nok gravkamret, som rummer ”de sagtmodige Lindenow’ers æt”, storadmiral Christoffer Lindenow, hans søn af samme navn, ”finansministeren” under svenskekrigene, dennes datter Anne Lindenow med ægtemanden capitain Olle Thott, over hvis kiste Christian 5. æreskårde ligger (og ruster op). Men det er især admiralen, som denne gang har interesse på grund af hans triste skæbne. Admiralen var i øvrigt søn af Christian d. 4.’s gode mand, admiral Godske Lindenow, hvis navn er knyttet til Lindenow-fjorden på Grønlands syd-østkyst, fordi han var udsendt på en af de ekspeditioner, som på kongens initiativ skulle udforske de arktiske områder og udfinde muligheder for at øge rigets magt og anseelse. Gamle Godskes søn blev i 1645, efter Erik Ottesen Ornings afsked, ansat som Holmens admiral, men allerede i 1657 blev han pludselig afskediget ”i unåde”, vistnok fordi han havde argumenteret imod det allerede dengang under planlægning værende felttog mod Sverige. Frederik 3. blev endog så sur og fornærmet på den kloge admiral, at han løftede ”stokken” mod ham fordi han udtalte sig imod kongens ønsker og vilje. Man kan levende forestille sig, hvor meget anderledes Danmarks skæbne kunne være blevet, hvis kong Frederik ikke havde været så overbevist om sine egne ideers fortræffelighed. I hvert fald kom det den politiserende embedsmand dyrt at stå, og en yngre officer under Lindenows kommando, en da ukendt hr. Niels Juel, fik kommandoen over linjeflåden. Men kongen savnede alligevel den garvede søulk til at ordne de særligt spegede sager, så han fik visse opgaver, som at forsvare Christianshavns-afsnittet under krigen 1658-59, mens Niels Juel stak til søs.

Han var særdeles velhavende, idet han foruden St. Restrup også ejede Lindersvold og Bækkeskov. Hans søn, ministeren, evnede ikke at holde sammen på alt dette, emen herom er godsarkivet påfaldende tavst fra 1681 og 100 år frem.

Men selve kapellet og det famøse epitafium har også sit at berette, ikke mindst fordi kontreadmiral H. H. Wesche har undersøgt epitafiet og sammenholdt dette med de faktiske historiske kilder om den miskendte admiral. Herefter er det som flere af de løse ender knyttes sammen og et klarere billede dannes af Lindenowernes mærkelige skæbne.

Det er kontreadmiralen der gør opmærksom på at epitafiet er overmalet, så billedet der antages at være de 10 skibe, Lindenow kommanderede i de dansk – hollandske operationer ved Danzig. Alle er forsynede med hvidmalede batterigange, og den skik havde man kun i 1800-tallet, altså 100 år senere. En nidkær kirkemaler har nok ”moderniseret” skibene før 1883, da kirken blev ”restaureret”. Endelig er billedet forsynet med en noget ydmygende tekst, idet der på godt dansk står: Her hviler den store God-

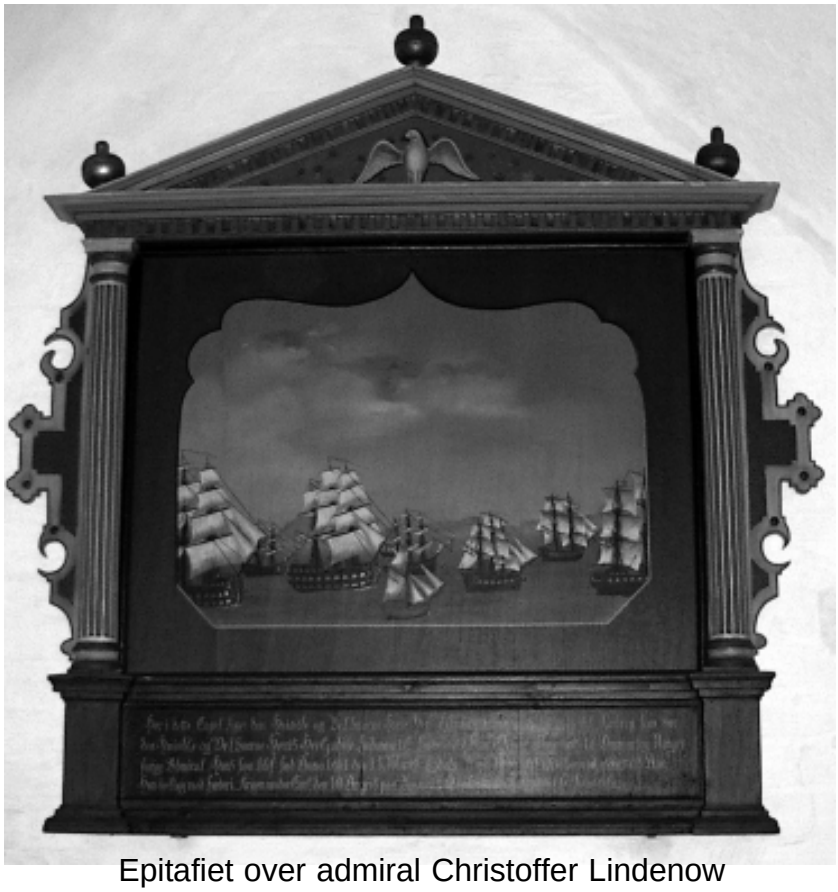

Epitafiet over admiral Christoffer Lindenow

ske Lindenows søn. Ordret står der:

”Her i dette capel liger den Højædle og Velbaarne Her Admiral Christopher Lindenow som var den højædle og Velbaarne Herris Her Godske Lindenow til Lindersvold Hans Kongl. Majestæts til Danmark og Norges forige Admiral Hans Søn blef fød Anno 1611 den 13 Martsii og døde Anno 1679 den 2 October i sin Alders 68 aar. Han deltog med Hæder i Krigen under Carl den 10’s Angreb paa Danmark og anførte en Eskadre paa 9 Linieskibe.”

Det noteres med smil at han fødtes 3 dage efter gamle Godskes bryllup. Derfor er det vel at hans fødselsår hverken nævnes i adelsårbogen eller Dansk biografisk Leksikon. I øvrigt var faderen vel ukendt her på egnen, da han på dette tidspunkt havde været død i 66 år, og det var Christoffer, som i 1664 erhvervede St. Restrup.

Man må nu nøjes med at stå ved admiralens kæmpestore, svineskindsbeklædte kiste og tænke på, at her ligger den mand i hvis hænder fædrelandets skæbne engang lå. Meget havde set anderledes ud, om embedsmandens erfaring og klogskab havde sejret over den politiske magt. Historien viste at Lindenow havde ret.

Den gamle kirke i Sønderholm ruger over sine hemmeligheder og forkynder evige sandheder både fra prædikestol og under gravkamrenes mørnede hvælvinger.

L. P. Larsen
Sognepræst til Sønderholm og Frejlev
(forkortet af redaktøren)

ARKIVETS ADRESSE OG ÅBNINGSTIDER!

Arkivet er beliggende Stadionvej 2, Sønderholm. Stadionvej er vejen umiddelbart vest for Sønderholm skole. Der er parkeringsmulighed og skiltning fra Stadionvej. Arkivet er indrettet i lokaler i en tidligere lærerbolig, hvori der også findes lokaliteter for skolelæge/tandlæge. Der er ordinær åbningstid 1. og 3. onsdag i hver måned (undtagen juli) kl. 19,00 til 21,00. Der er dog mulighed for besøg udenfor den ordinære åbningstid efter forudgående aftale med et bestyrelsesmedlem.

AFTÆGTSCONTRACT IMELLEM UNDERSKREVNE KNUD OLESEN OG STIG LAURSEN AF SØNDERHOLM

A.

Idet jeg Knud Olesen har solgt og ved Skøde af Dags Dato overdraget min hidtil eiede Gaard, udflyttet fra Sønderholm By, med Eiendomme, Besætning, Ind- og Udbo til Ungkarl Stig Laursen, haver jeg reserveret mig og min Kone følgende Aftægt af Gaarden, som Kjøberne og efterkommende Eiere af Samme skal opfylde saalænge jeg og min Kone leve, nemlig:

1.

Til Aftægtsbolig for mig og min Kone skal Kjøberen være pligtig til for sin Bekostning at lade opføre 5 Fag grundmuret Huus, 10 Alen bred indvendig, paa det Sted ved Gaarden jeg bestemmer og indrette samme til en Stue og 1 Kammer, Køkken- og Bryggers med Plads til Ildebrændsel, Skorsteen, Ildsted og Bagerovn samt forsyner Boligen med de fornødne Skillerum, Vinduer, Døre, Fjellegulv i Stuen og Kammeret og Teglsteensgulv i de øvrige Lokaler, Loft over hele Huset og Skorstenen med Piben ud igjennem Taget saaledes at Intet fra Brandvæsenets Side derved kan udsættes.

Aftægtsboligen indrettes og opføres i øvrigt saaledes som jeg bestemmer forsvarligt og godt og den skal være færdig til at vi kunne flytte deri inden Juni Maaneds Udgang dette Aar og den holdes forsvarlig ved lige af Gaardens Eier.

2.

Af det ved Gaarden værende Ind- og Udbo reservere min Kone og jeg os som vor selvstændige Eiendom, vore Kister, Senge med Klæder, vore Gangklæder og Linned, samt det Boskab, Kjøkken- og Bryggerstøi med mere, som vi maatte behøve eller ønske til vor egen Husholdnings Førelse, naar vi flytte ind i Aftægtsboligen, hvilken saavel som hvad andet min Kone og jeg efterlader os ved den Længstlevendes Død tilfalder vore Arvinger som bekoster vor anstændige Begravelse.

3.

Til vor Underholdning of Fornødenheder erholde vi uden Betaling leveret i vor Bopæl aarlig: 4 Tdr. Rug, 2 Tdr. 4 Skp. toradet Byg, 1 Tde. 4 Skp. Bygmeel, 1 Skp. Kogeærter, 1 Tde. Kartofler, 100 Stkr. Grønkaal, 3 Lpd. Smør, 3 Lpd. Ost, 4 Lpd. Faarekjød, 4 Lpd. Mellemflæsk, 12 Pd. afsmeltet Faaretælle, 4 Pd. Lod, 4 Pd Uld, 2 Snese Æg, 1 Lpd. 4 Pd. Gaardaal, 1 ?? Høstsild og hvis disse ikke kan faaes da ½ Lpd. Bergens Fisk, 1 Skjæppe Salt, 2 Læs Gulvsand, 4 Lpd. stivt Rughalm, ½ Lpd. Hør, 14 Tallæs Hedetørv a 6 Snese, 12.000 Stk. Skudtørv, 2 Læs forsvarlig tør Lyng og daglig 3 Potter nymalket Mælk. Rug, Byg og Malt leveres os 2 Gange om Aaret, nemlig 1ste Mai og 1ste November hver Gang det Halve. Ærter, Kartofler, Grønkaal, Gaardaal, Sild eller Bergensfisk, Gulvsand, Rughalm og Hør om Efteraaret; Smør, Ost og Æg ved Sanct Hansdagstid og Mikkelsdagstid hver Gang det Halve; Kjød, Flæsk, Tælle og Salt i Slagtetiden om Efteraaret, Lod og Uld i de sædvanlige Klipningstider, Tørv og Lyng i rette Bjergningstid og stables og indbringes samme i Huus; Mælken leveres hver Morgen i vor Stue, og samtlige Aftægtspræstationer leveres med sunde og gode

Mysagergård, for en del år siden

Varer med forsvarlig Maal og Vægt og før en Termin naar vi flytte i vor Bopæl og fremdeles forud for hver Termin. Dersom min Kone og jeg eller den Længstlevende af os maatte flytte fra vor Bolig og tage Ophold andetsteds, da leveres Aftægtspræstationerne os paa vor ny Bopæl, naar denne ikke bliver over 1¼ Miil fra Gaarden undtagen Mælken, i hvis Sted vi betales 25 Rdl. om Aaret med 12 Rdl. 3 Mk. i hver Juni og December Termin og naar vi flytte tilbage i vor Aftægtsbolig, hvortil vi have Frihed saa leveres os Mælken igjen in natura. Den hele Aftægt leveres fuldt til den Længstlevendes Død.

4.

Endvidere skal Kjøberen give min Kone og mig anstændig Befordring til Kirke og tilbage 2 Gange om Aaret samt forrette 6 Reiser hver paa indtil 2 Miils Længde aarlig med os, naar og hverhen vi forlange samme, naar dette ikke skeer i Sæde- og Høsttiden.

I Sygdoms- og Svagelighedstilfælde skal han hente Præst, Læge og Medicin til os samt skaffe os et Fruentimmer til vor Pleie og Opvartning og betale hendes Løn, hvorimod vi selv give hende Kost og Logis.

5.

Naar vor Pleiesøn Niels Jensen indlader sig i Ægteskab, skal Gaardens Eier levere ham en god Ko, 5 a 6 Aar gammel, og 2 Faar, men dersom han ingensinde gifter sig, saa bortfalder denne Præstation.

B.

Jeg Stig Laursen tilstaaer at have indgaaet foranstaaende Aftægtscontract og forbinder mig og efterkommende Eiere af Gaarden til punctlig at opfylde samme og skal denne Aftægtsbyrde til den Ende hæfte med reel Ret frem for anden Gjæld paa den mig un-

der Dags Dato tilskjødede Gaard med Eiendomme efter den ny Matrikul Nr. 22, Af Hartkorn Ager og Eng 4 Tdr. 5 Skpr. 0 Fdkr. 1 1/4 Album med Avl og Besætning, saalænge Aftægtsfolkene leve, hvorfor denne Aftægtscontract thinglæses tillige som Pantebrev.

I Søgsmaalstilfælde er Aftægtsyderen den hurtige Retspleie efter Forordningen af 25de Januar 1828 underkastet.

For det stemplede Papirs Skyld ansættes den aarlige Aftægt til 144 Rdl., som 5 Gange udgjør

720 Rd.

Og Aftægtsboligens Opførelse og det som en Gang skal præsteres til

280 Rd.

I alt 1000 Rd.

Til Bekræftelse med vore Underskrifter i Vidners Overværelse.

Skrevet i Aalborg, den 27de Marts 1856.

Knud Olesen Stig Laursen

Til Vitterlighed:

Lars Larsen Niels Peter Jensen

Læst i Retten paa Hornum Herreds Thing den 5te April 1856, tillige som Pantebrev og indført i bemeldte Jurisdictions Skjøde- og Panteprotocol Nr. 14, Folio 434.

Anmærkning. Aftægtsyderens Skjøde har følgende Anmærkning: Paa den solgte Eiendom hæfter med 1ste Prioritet 1000 Rd. ifølge Panteobligation af 31te December 1848.

W. Petersen

RETTELSER TIL BILLEDER I „BJERGPOSTEN“ NR. 26, ÅRGANG 2002

På side 11 skal billedteksten være:

Nibevej 481, Erna og Laurits hjem

På side 12 skal billedteksten være:

„Bakken“, Nibevej 473, Marie og Jørgens hjem.

På side 13 skal der i første linie stå:

I venstre side ses Niels Nørgaards gård. I forgrunden Niels Knudsens gård (der også kaldtes „Ydes Gaard“).

Vi beklager!

HVEM ER DET?

De to voksne er: Niels Chr. Nielsen og Maren Nielsen, Krogården i St. Restrup,

men hvem er pigen og ca. hvornår er billedet taget?

Eventuelle svar på spørgsmålet bedes givet til et medlem af bestyrelsen.

GENERALFORSAMLING!

Lokalhistorisk forening for Frejlev, Nørholm og Sønderholm sogne afholder den årlige ordinære generalforsamling **onsdag d. 11. feb. 2004 kl. 19,30** i Sønderholm Sognegård. Dagsorden jvnf. gældende vedtægter.

Efter generalforsamlingen vil vi vise nogle lokale fotos (dias), som vi gerne vil høre nærmere om, det drejer sig om både personer, steder og tidspunkter.

Kaffe/te 10,00 kr.

BESØG I FREJLEV KIRKE!

Lokalområdets største kulturperler er vore sognekirker. Frejlev kirke har i de seneste år gennemgået en del forandringer, flere af disse er man som kirkegænger ikke umiddelbart opmærksom på. Derfor har foreningen arrangeret et besøg i Frejlev kirke **onsdag d. 14. april 2004 kl. 19,00**, hvor menighedsrådets formand Henning Sølver Pedersen vil fortælle om kirken, dens restaurering m.v.

Efter besøget i kirken vil der under kaffen i Frejlev Kirkecenter være mulighed for at stille spørgsmål til menighedsrådsformanden.

FORENINGENS ÅRLIGE AFTENTUR ONSDAG D. 9. JUNI 2004.

Vor årlige aftentur går i år til den nyrestaurerede og genåbnede Halkær Mølle. Vi har for år tilbage været på besøg på møllen, men da den siden har gennemgået en del forandringer og er ført tilbage til sin oprindelige funktion som vandmølle, drevet af et møllehjul og ikke en turbine, som den har været ombygget til i mellemtiden, fremstår den nu som en attraktion, der gør et besøg interessant.

Den oprindelige vandmølle er første gang omtalt omkring år 1550 under navnet Tornbæk mølle. Den lå da lidt længere mod øst. Omkring 100 år senere er den flyttet til sin nuværende position, hvor der samtidig etableredes en mølledam, hvor driftsvandet kunne lagres.

Møllens avlsbygninger stammer fra 1700 tallet. Den gamle vandmølles drift blev indstillet i 1948, hvor det gamle vandmøllehjul blev udskiftet med en turbine.

I år 2000 er møllen ført tilbage til sin oprindelige driftsform med vandhjul og sit nuværende udseende. Møllens nuværende funktion varetages af Nibe kommune, hvis naturvejleder Ole Henrichsen vil være til stede ved vort besøg.

Der køres fra Sønderholm Sognegård kl. 19,00 i private biler.

Kaffe/te medbringes.